

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

**ЗМІСТ І ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПОЗАКЛАСНОЇ МУЗИЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ**

**матеріали міжвузівської науково-практичної конференції
10-12 грудня 2002 року**

**Вінниця
2002**

ЗМІСТ:

РОЗДІЛ I Впровадження новітніх технологій у навчально-виховний процес з позакласних видів музичної діяльності школярів.....	3
БЕРЕЗА А. В. Формування артистично-вольових якостей майбутнього вчителя музики.....	3
ГУМІНСЬКА О. О. Художні методи розкриття тематики позакласного заходу музики.....	6
ЗЕЛІНСЬКА Н. М., ПЕРЕГУДОВА К. Л. Тематические блоки шкільних уроків музики в формі класних лекцій-концертів.....	11
ПРУШКОВСЬКА Н. Н. Розвиток творчої особистості молодшого школяра в процесі позакласної музичної діяльності.....	15
СИДОРЕНКО А. В. Роль пропедевтичної практики у підготовці студентів до музично-освітньої роботи в школі.....	21
ТЄДОСІЄНКО Н.Л. Шляхи активізації музично-естетичного сприймання молодших школярів на факультативних заняттях з музичного виховання.....	28
ШИХОВА Г.Л. Інсценізація пісні як засіб музичного виховання дітей.....	33
РОЗДІЛ II Підготовка студентів до проведення музично-освітньої та творчої роботи в школі.....	38
ВАСИЛЕВСЬКА Л. П. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя музики у класі постановки голосу.....	38
ГРІНЧЕНКО Т. Д. Підготовка майбутнього вчителя музики до музично-освітньої та виховної роботи з школярами.....	43
НЕСТЕРОВИЧ Б. І. Формування виконавської майстерності майбутніх вчителів музики з метою підготовки до творчої роботи в школі.....	48
РОГАЛЬ В. Г. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до проведення музично-освітньої та творчої роботи в школі..	54
ТЕПЛОВА О. Ю. Виконавська практика як форма вдосконалення фахової підготовки вчителя музики.....	58

ФРИЦЮК В. А. - Розвиток професійно-творчого потенціалу майбутніх педагогів-музикантів.....	65
ЦЕСАРУК А. Я. - Підготовка вчителів музики до керівництва процесом естетичного виховання школярів.....	69
ШИКИРІНСЬКА О. А. - Самостійна робота над фортепіанним твором як засіб підготовки студентів до проведення музично-освітньої роботи в школі.....	74
РОЗДІЛ III Форми організації та методика проведення гурткових занять.....	79
БОБЛЕНКО О. П., БРИЛІН Б. А. - Роль музичного смаку в естетичному вихованні учнів.....	79
КАСЯНИЧУК Н.М. - До питання використання домри (кобзи) у загальноосвітній школі.....	86
КОВАЛЬ Т. В., ШПОРТУН О. М. - Український фольклор як засіб формування музично-естетичної культури школярів.....	91
ЛАВРИНЧУК О. В. - Використання традицій хорового співу в сучасній позакласній роботі у загальноосвітній школі.....	95
ЛЕБЕДЄВ В. К. - Форми організації позакласної музичної діяльності молодших школярів у гуртку з гри на народних інструментах.....	99
МАРИНЧУК Т. Т. - Знайомство школярів з оперними формами у позакласний час (на прикладі опери Е.Бріліна).....	106
РАДКОВСЬКА Л. М. - Організація музично-освітньої роботи у загальноосвітній школі.....	110
СИНЦІН В. М. - підготовка студентів до культурологічно-творчої роботи в школі.....	115
СИНЮК С. В. - Формування естетичних інтересів школярів через організацію клубу мистецтв.....	117
ЦИЦАК С. В. - Використання сопілки у позакласній музичній роботі з молодшими школярами.....	121
Короткі відомості про авторів.....	126

творі; здатність прогнозувати результати спілкування з ними в різних педагогічних ситуаціях, ураховуючи вікові особливості і музично-слуховий досвід.

Практика свідчить, що в процесі формування артистично-вольових якостей бажання студентів поступово переходить у прагнення до спілкування, а вольові психічні стани стають звичними і складають норму поведінки у процесі музично-освітньої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Асафьев Б. В. Музыка в современной общеобразовательной школе. Л., 1926., Бирмак А. О художественной технике пианиста. – М., 1973.
2. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста. К., 1993. Коган Г. У врат мастерства. – М., 1958.
3. Кондрашин К. Мир дирижера. – Л., 1976.
4. Назаров И. Т. Основы исполнительской техники и метод её совершенствования. – Л., 1969.
5. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры. – М., 1982.
6. Савшинский С. И. Пианист и его работа. Л., 1965.
7. Юник Д. Формування стресоростійкості інструменталіста під час підготовки до концертного виступу. // Удосконалення інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики (матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції). – Мелітополь, 1995.

*Гумінська О. О.
РДГУ, м. Рівне*

ХУДОЖНІ МЕТОДИ РОЗКРИТТЯ ТЕМАТИКИ ПОЗАКЛАСНОГО ЗАХОДУ З МУЗИКИ

Стосовно побудови й структури уроку музики сьогодні часто вживають поняття драматургія. Про це наголошував Д.Б.Кабалевський, який, порівнюючи навіть створення шкільної програми з композиторським процесом написання музики, писав, що шкільну програму він створював ніби крупний симфонічний твір, часто сприймав нові “навчальні теми” як нові музичні теми, а розвиток різних тем відчував як музичний розвиток з усіма своїми падіннями й наростаннями, із своїми повтореннями, контрастами, кульмінаціями [1, 194].

Музичною драматургією вважають систему виражальних засобів та прийомів утілення драматичної дії у творах музично-драматичного жанру – опері, балеті, опереті. Поняття музичної драматургії також вживається стосовно творів інструментальної музики, що не пов'язані зі сценічною дією. В основі музичної драматургії лежать загальні закони драми як одного з видів мистецтва: наявність яскраво вираженого головного конфлікту, його розкриття у боротьбі сил дії та протидії, певна послідовність етапів розвитку драматичного задуму (експозиція, зав'язка, розвиток, кульмінація, розв'язка).

Практика з позакласної роботи з музики показує, під час створення позакласних заходів (наприклад, музично-освітніх бесід, лекцій-концертів, вечорів, театралізованих концертів чи музичних вистав, дискотек тощо) використовуються, як правило, ті ж драматургічні правила, художні методи, що й у музично-драматичних жанрах. Так само різноманітний матеріал (літературний, музичний) має бути об'єднаний в єдиний сюжет з наскрізною дією. А для цього організатору музично-освітньої роботи із школярами слід знати найцікавіші варіанти організації матеріалу, цікавий сценарний хід.

Найдоступнішим для сприймання є художній метод *подорожі*, яка може здійснюватись як у просторі, або в часі, так і одночасно в обох вимірюваннях. Способи такої подорожі можуть бути різними. У найпростіших варіантах розвиток подій відбувається в суворо хронологічній послідовності (як прямій, так і поворотній), а маршрут переміщень нерідко не має об'єктивної логічної основи. За таким методом розкривається тематика різноманітних калейдоскопів, мозаїк, парадів, кругосвітніх перельотів і т.п.

У сценаріях, що мають більш високу міру організації матеріалу, застосовується *асоціативний принцип* зв'язку між епізодами нерідко у поєднанні з просторово-часовим.

Таких способів зв'язку між окремими епізодами в цілісний сценарій більш ніж досить для формування будь-якої програми. Завдання педагога-сценариста полягає в тому, щоб знайти цим формулам яскравий художній еквівалент. Адже подорожувати, наприклад, у часі можна за допомогою "машини часу", перегортаючи "старий альбом" і т.п. Вдало знайдений сценарний хід дає можливість максимально реалізувати в захоплюючій формі заявлену тему.

Подекуди приховані можливості для пошуку і знаходження варіанту об'єднання матеріалу надає сама музика, передбачувана для використання в програмі. Найпростіший приклад: можна просто розказати про творчість композитора (виконавця) – від його дитинства до творчого становлення і т.д. Якщо заздалегідь проаналізувати його пісенну творчість, то, може, виявиться, що багато з його пісень розказують про які-небудь визначні місця краю, де живе композитор, де живуть учні. У результаті можна разом з ансамблем здійснити уявну *подорож по місту (області, краю), в якому живуть герої пісень.*

Найважливіший "двигуном" дії завжди був *конфлікт*. Якщо начисто відсутня контрастність, якщо немає про що сперечатися, якщо суперечності зглагоджені, а всі висновки зроблені заздалегідь, то жоден сценарій не викличе інтересу. Моделей конфлікту може бути декілька: конфлікт із самим собою, конфлікт з реальним або уявним противником, конфлікт з обставинами. Реалізація цих моделей у сценарії також різна. Нерідко в диспутах з метою залучити до обговорення аудиторію дія будується як діалог (суперечка) двох ведучих з протилежними рольовими функціями-образами (наприклад, "оптиміст" і "песиміст"). Можлива організація конфлікту на основі зіткнення у дії заходу двох або більш музичних стилів, жанрів, течій та їхніх прихильників з кінцевою метою яскравіше висвітити

особливості кожного з музичних напрямів. У сценарії вечора можна передбачити заплановані, але й приховані у висловлюванні ведучого суперечливі думки, що активізують слухачів, викликають їх на безпосередню участь в обговоренні теми.

У практиці музичних заходів використовується й такий метод залучення слухачів до спільних роздумів й суперечок, як попереднє розділення публіки на групи, що змагаються в *організації дискусії, змаганні* між ними. На музичному молодіжному вечорі такі групи можуть бути утворені, наприклад, з прихильників тих або інших музичних стилів. Відмінність в їхніх музичних перевагах стає “мотором” дії. Звичайно, у сценарії повинен бути передбачений і спосіб управління розвитком конфлікту.

Таким чином, конфлікт служить виконанню мінімум двох завдань: підтримки неослабної уваги аудиторії до того, що відбувається, її активного стеження за розвитком сюжету, роздумів, порівняння проміжних підсумків дії зі своїми власними припущеннями; включення гостей вечора в дію, організації “зворотного зв’язку” між тими, хто проводить захід, і тими, хто приходить на нього як слухач. Для підліткової та молодіжної аудиторії з її активним прагненням до самоствердження, певним максималізмом у думках особливим є важливе рішення другого завдання.

Неабиякий інтерес викликає музично-освітній чи музично-виховний захід, що має сюжетну канву *казки*. Видатні казкарі Дж. Родарі, Т. Янсон, В. Я. Пропп відзначали, що більшість казок мають спільну сюжетну канву, подібну одна до одної за своєю структурою [4]. Так, наприклад, початок казки пов’язаний з порушенням заборони, втрати якогось важливого предмета, в результаті чого один з головних героїв щезає, пропадає, його викрадає злий чаклун, а інший головний герой йде на пошуки. На наступному етапі герой зустрічає того, хто підкаже йому, куди йти, як відшукати втрачене, як повернути всіх. Йому

можуть допомогти, повідомивши про чарівний засіб та всі випробовування, що потрібно пройти (на силу, на розум, на мудрість, на щедрість...). Далі герой, виконавши певну кількість завдань, отримує чарівний засіб з рук "доброго помічника" (рослина, тварина, людина, невідома істота...), який допоможе подолати усі перешкоди на шляху до недосяжної мети.

У казках завжди буває, що, крім добрих сил, існують і злі, що набагато сильніші, спритніші, зліші. Саме на цьому етапі слід зустрітися з ними і подолати їх. Перемога надає можливість наблизитись до очікуваного завершення подорожі. З перемогою герой отримує найголовніше – чарівний предмет, людську якість, – які мають допомогти йому повернутись додому і принести усім щастя. Останнім етапом казкової структури є саме це повернення додому, нагорода переможця. Кожен змістовний елемент казки може бути пов'язаний з появою нового персонажа (звіря, людини, істоти).

У процесі розробки сценарію не завжди вдається відразу знайти найбільш вдалий художній метод, сценарний хід, що об'єднав би всю дію від експозиції (зав'язки) до фіналу. Але знання основних – подорожі, конфлікту, казки – можуть допомогти під час розробки сценаріїв найрізноманітніших за тематикою та змістом виховних заходів з музики.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кабалеvский Д.Б. Воспитание ума и сердца: Кн. для учителя. - М.: Просвещение, 1984. - 206с.
2. Кабалеvський Д.Б. Як розповідати дітям про музику?: Кн. для учителя. - К.: Муз. Україна, 1982. - 320с.
3. Малов В. Детская филармония // Музыкальное воспитание в СССР. Вып.2. / Сост. и общ. ред. Л.А. Баренбойма. - М.: Сов. композитор, 1985. - С.68-83.
4. Родари Д. Грамматика фантазии. Введение в искусство придумывания историй. Пер. с ит. Ю. А. Добровольской. - М.: Прогресс, 1978. - 212с.